

بررسی منشأ خطاهای واکه‌ای اردو زبانان سطح مبتدی زبان‌آموزی در یادگیری نوشتار زبان فارسی

زهرا قادری حسب^۱

دکتر بتول علی نژاد^۲

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی منشأ خطاهای واکه‌ای اردو زبانان سطح مبتدی زبان‌آموزی در یادگیری نوشتار زبان فارسی می‌باشد. لذا در این پژوهش با استفاده از فرضیه‌های تحلیل مقابله‌ای و بر اساس رویکرد تحلیل خطا به بررسی و تحلیل پیکره‌ای از متون نوشتاری (املا، انشا، جمله‌نویسی و برگه‌های امتحان) ۱۵ اردو زبان مرد اهل کشور هندوستان در سطح مبتدی زبان‌آموزی با متوسط سنی ۲۶-۲۲ سال می‌پردازیم. این افراد به طور تصادفی از بین اردو زبانان هندی مرکز آموزش زبان فارسی جامعه المصطفی در اصفهان انتخاب شده و داده‌های مورد نظر نیز با استفاده از روش نمونه‌گیری از این افراد گردآوری شده‌است. خطاهای واکه‌ای این افراد بر اساس منشأ به خطاهای درون‌زبانی (خطاهای ناشی از تداخل زبان مادری) و خطاهای میان‌زبانی (خطاهای پیشرفتی زبان مقصد) دسته‌بندی شده و هر دسته نیز بر اساس فرایندهای جایگزینی نادرست نویسه، کاهش نادرست نقطه و افزایش نادرست دندان به دسته‌های جزئی‌تری تقسیم شده‌است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین میزان خطاهای واکه‌ای این اردو زبانان منشأ درون‌زبانی دارند و چه در خطاهای درون‌زبانی و چه خطاهای میان‌زبانی بیشترین بسامد خطاها ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه می‌باشد.

کلید واژه‌ها: خطاهای واکه‌ای، زبان اردو، نوشتار زبان فارسی، تحلیل مقابله‌ای، تحلیل خطا

۱- مقدمه نخستین همایش آموزش زبان فارسی

امروزه آموزش و یادگیری زبان یکی از نیازهای مهم هر جامعه جهت برقراری ارتباط با جوامع دیگر می‌باشد. یکی از راه‌های شناسایی هر چه بهتر زبان‌ها بخصوص زبان‌های تحت آموزش و یادگیری، - یعنی زبان مبدا و مقصد- تحلیل مقابله‌ای^۳ زبان‌ها است. تحلیل مقابله‌ای مطالعه‌ی نظام‌مند یک جفت زبان به منظور شناسایی تفاوت‌ها و شباهت‌های ساختاری آن‌هاست که معمولاً برای اهداف آموزشی انجام می‌گیرد (کشاورز ۲۰۱۱: ۴). همان‌طور که یارمحمدی (۲۰۰۸: ۱) از قول فسیاک^۴ (۱: ۱۹۸۱) و همچنین ضیاءحسینی (۲۰۰۶: ۴۶) و (۲۰۰۹: ۶) بیان می‌کنند، تحلیل مقابله‌ای برای سه هدف زیر انجام می‌گیرد:

۱: شباهت‌های بین زبان‌ها زبانشناسان را به زبان‌های هم‌خانواده رهنمون می‌شوند.

^۱ کارشناسی ارشد آرفا دانشگاه اصفهان ui.zghaderinasab@gmail.com

^۲ استادیار گروه زبانشناسی دانشگاه اصفهان alinezhadbatool@gmail.com

1. contrastive analysis

2. Fisiak

۲: یافته‌های تحلیل مقابله‌ای به معلمان زبان و نویسندگان کتاب‌های آموزش زبان نیز در امر شناسایی سختی و آسانی عناصر دو زبان مبدأ و مقصد برای آموزش کمک می‌کنند.

۳: همچنین مترجمان نیز می‌توانند از یافته‌های تحلیل مقابله‌ای استفاده کنند.

ضیاءحسینی (۲۰۰۶)، یارمحمدی (۲۰۰۸) و کشاورز (۲۰۱۱) بر آن هستند که سه تعبیر از تحلیل مقابله‌ای وجود دارد. این سه تعبیر عبارتند از: تعبیر ضعیف^۱، تعبیر میانه^۲ و تعبیر افراطی^۳. تعبیر افراطی بر آن است که طبق قاعده-ی کلی انتقال، آن عناصر زبان خارجی که با عناصر زبان اول شباهت دارند، برای یادگیری آسان هستند و آن عناصری که در دو زبان با یکدیگر متفاوت هستند، یادگیریشان مشکل است. به عبارتی دیگر تداخل که ناشی از انتقال منفی می‌باشد، تنها منبع خطاست. در حالی که تعبیر ضعیف تحلیل مقابله‌ای بر آن است که قاعده‌ی کلی انتقال در یادگیری زبان خارجی دخیل نیست (ضیاءحسینی، ۲۰۰۶: ۱۲).

اولر و ضیاءحسینی (۱۹۷۰) سومین تعبیر از تحلیل مقابله‌ای را بر اساس تحلیل خود از خطاهای املائی بعضی از زبان‌آموزان زبان انگلیسی با پیشینه‌ی زبانی متفاوت، پیشنهاد کردند و تعبیر پیشنهادی خود را تعبیر میانه نام گذاشتند. این تعبیر بیان می‌کند که یادگیرنده‌ی یک زبان خارجی بر اساس شباهت‌ها زبان را می‌آموزد و براساس همین شباهت‌ها نیز مرتکب خطا می‌شود (کشاورز ۲۰۱۱: ۱۲). در واقع بیان می‌کند این تعبیر که تفاوت‌های جزئی و اندک سبب ایجاد خطا می‌شوند.

به دلیل وجود نقص‌های زیاد فرضیه‌ی تحلیل مقابله‌ای در، آوردن دلیل موجه و کافی برای بسیاری از جنبه‌های زبانی زبان‌آموز زبان دوم، عده‌ای از محققان شروع به جستجوی رویکردی دیگر برای مطالعه‌ی خطاها کردند. این رویکرد جدید که بر اساس نظریه‌های فراگیری زبان اول و دوم و امکان وجود شباهت‌ها بین این زبان‌ها بنیان-گذاشته شده‌بود، تحلیل خطا EA نامیده شد (کشاورز ۲۰۱۱: ۵۷). تحلیل خطا به دو دسته‌ی نظری و کاربردی تقسیم می‌شود. تحلیل خطای نظری مربوط به فرایندها و راهبردهای یادگیری زبان دوم و شباهت‌های ممکن آن با فراگیری زبان اول است. این نوع از تحلیل خطا تلاش می‌کند تا به‌طور کلی ماهیت یادگیری زبان و آنچه که هنگام یادگیری زبان در ذهن افراد زبان‌آموز اتفاق می‌افتد را روشن کند. هدف دیگر تحلیل خطای نظری کمک کردن به مفهوم اصل عمومیت و جامعیت است. همان‌طور که کورد (۱۹۷۳) اشاره می‌کند، مطالعه‌ی یادگیری زبان‌های دوم، همانند مطالعه‌ی زبان کودک و مطالعات زبانشناسی کلی عموماً به معنی کشف جهانی‌هاست. پس مطالعه‌ی خطاها بخشی از تحقیق روانشناسی زبان فرایندهای جهانی یادگیری زبان دوم است. اما هدف تحلیل خطای کاربردی سازماندهی کردن آموزه‌های مفید، فراهم کردن مواد مناسب و راهبردهای آموزش بر اساس یافته‌های تحلیل خطاست (کشاورز ۲۰۱۱: ۶۴ و ۶۳).

پژوهش حاضر نیز در راستای فرضیه تحلیل مقابله‌ای و بر اساس رویکرد تحلیل خطا صورت می‌گیرد. یعنی ابتدا نظام واکه‌ای و الفبایی دو زبان فارسی و اردو با یکدیگر مقایسه شده و شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها مشخص می‌گردد، سپس بر اساس رویکرد تحلیل خطا، منشأ خطاهای واکه‌ای اردوزبانان در زمینه نوشتار به زبان فارسی مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد.

۲- پیشینه پژوهش

3. weak version
4. moderate version
5. strong version

در زمینه بررسی خطاهای زبانی زبان آموزان به طور کلی پژوهش‌های مختلفی صورت گرفته است که در ذیل به آنها اشاره می‌شود.

۱-۲ پیشینه پژوهش در ایران

کامرانی (۱۳۷۴) در رساله‌ی خود تحت عنوان «بررسی مشکلات آموزش زبان فارسی به کودکان دو زبانه‌ی ترک» به بررسی مشکلات آموزش زبان فارسی به کودکانی می‌پردازد که زبان مادری (زبان اول) آنها زبان ترکی آذربایجانی است.

محمدی (۱۳۷۸) در پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد خود تحت عنوان «بررسی مشکلات کودکان کرد زبان در یادگیری زبان فارسی»، در چهارچوب نظریه‌ی دستور زبان زایاگشتاری چامسکی به بررسی مشکلات کودکان کرد زبان مدارس ابتدایی منطقه‌ی دهگلان از توابع استان کردستان پرداخته است.

رجبی زرگامی (۱۳۷۹) در رساله‌ی خود تحت عنوان «مشکلات یادگیری نظام واجی زبان آلمانی برای فارسی زبانان» در چهارچوب نظریه‌ی اندام‌های گویایی فعال و با توجه به نظرات کنستویچ به بررسی مشکلات یادگیری نظام واجی زبان آلمانی برای فارسی زبانان می‌پردازد.

حلاجی (۱۳۷۹) در رساله‌ی خود تحت عنوان «بررسی و شناخت خطاهای املائی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی (پسرانه) از دیدگاه آواشناسی»، به شناسایی انواع خطاهایی می‌پردازد که دانش‌آموزان در هنگام نوشتن املا مرتکب می‌شوند.

محمود زاده (۱۳۸۰) در پایان‌نامه‌ی خود تحت عنوان «نقش انتقال در یادگیری ساخت گروه اسمی زبان فرانسوی توسط فارسی‌زبانان» در چهارچوب تحلیل مقابله‌ای و براساس فرضیه‌ی انتقال رابرت لادو (۱۹۵۷) به بررسی نقش انتقال در یادگیری ساخت گروه اسمی فرانسوی توسط فارسی‌زبانان پرداخته است.

میراسماعیلی (۱۳۸۰) در رساله‌ی خود با عنوان «بررسی خطاهای زبانی در نوشتار فارسی آموزان مازندرانی زبان با توجه به سطح متوسط زبان‌آموزی» به طبقه‌بندی خطاها، بسامد و درصد هر نوع و عوامل به‌وجودآورنده‌ی آنها می‌پردازد.

پروانه‌پریخانی (۱۳۸۱) در رساله‌ی خود تحت عنوان «بررسی خطاهای نوشتاری دانش‌آموزان سطح متوسط ترک-زبان در یادگیری زبان فارسی» به عوامل به‌وجودآورنده‌ی خطاهای زبانی پرداخته و این عوامل را به چهار دسته، انتقال بین‌زبانی، انتقال درون‌زبانی، راهبردهای یادگیری زبان دوم و راهبردهای ارتباطی تقسیم‌بندی می‌کند.

مطبوعی‌بنات (۱۳۸۵) در پایان‌نامه‌ی خود تحت عنوان «بررسی خطاهای نوشتاری زبان‌آموزان سطح مقدماتی انگلیسی زبان در یادگیری زبان فارسی» در چهارچوب تحلیل مقابله‌ای، به تجزیه و تحلیل خطاهای نوشتاری حدود ۸۱ نفر از زبان‌آموزان انگلیسی زبان در سطح مقدماتی می‌پردازد.

احمدوند (۱۳۸۹) در رساله‌ی خود تحت عنوان «تجزیه و تحلیل خطاهای فارسی‌آموزان آلمانی زبان سطح مقدماتی» با رویکرد تحلیل مقابله‌ای و تحلیل خطاها می‌کوشد تا به خطاهای این دسته از زبان‌آموزان به هدف تسریع و تسهیل در یادگیری زبان فارسی، دست یابد.

سیدحسینی (۱۹۹۴) در رساله‌ی خود تحت عنوان «بررسی مقابله‌ای نظام‌های آوایی زبان‌های عربی و فارسی» سابر اس فرضیه‌های CA (تحلیل مقابله‌ای) به مطالعه‌ی نظام‌های واجی عربی و فارسی به منظور یافتن تفاوت‌ها و شباهت‌های بین این دو نظام و مقابله‌ی آنها می‌پردازد و همچنین به دنبال پیش‌بینی مشکلات تلفظی فارسی‌زبانان در یادگیری زبان عربی است.

۲-۲ پیشینه پژوهش در غرب

نیکولوا سیمیک^۱ (۲۰۱۰) در رساله‌ی دکترای خود تحت عنوان «تداخل زبان اول در درک و تولید واژه‌های انگلیسی توسط عرب‌زبانان» از نظریه‌ی پیوندگرایی^۲ برای شرح دادن دلایل انتقال از زبان اول و همچنین از فرضیه‌های تحلیل مقابله‌ای برای مقایسه تفاوت‌ها و شباهت‌های نظام‌های واژه‌ای دو زبان انگلیسی و عربی استفاده کرده است.

همان گونه که اشاره شد در یادگیری زبان خارجی یا زبان دوم همواره با انواع خطاهای زبان‌آموزان روبرو هستیم که این خطاها می‌تواند روند یادگیری زبان را تا حدی مختل نماید. فارسی‌آموزان اردو زبان نیز در یادگیری نوشتار زبان فارسی از این قاعده مستثنی نیستند و در طی فرایند یادگیری زبان فارسی انواع خطاهای زبانی را تولید کرده‌اند. بنابراین ما نیز در این پژوهش خطاهای واژه‌ای این افراد را در سطح مبتدی زبان‌آموزی در یادگیری نوشتار زبان موردبررسی قرار داده و به دنبال آن هستیم که منشأ این خطاها را بیابیم. بنابراین در این پژوهش متون نوشتار فارسی ۱۵ اردوزبان مرد اهل کشور هندوستان با میانگین سنی ۲۶-۲۲ سال، در سطح مبتدی زبان‌آموزی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. براساس متون آموزش زبان فارسی که به این افراد ارائه می‌شود، افرادی که کتاب آموزش زبان فارسی سطح مقدماتی تا کتاب سوم به آن‌ها ارائه می‌شود در سطح مبتدی زبان‌آموزی قرار می‌گیرند. افراد مورد بحث به طور تصادفی از میان اردوزبانان هندی مرکز آموزش زبان فارسی جامعه المصطفی واقع در شهرستان اصفهان انتخاب شده‌اند و پیکره‌ی مورد بحث نیز از همین افراد با استفاده از روش نمونه‌گیری جمع‌آوری شده است. متون نوشتاری این افراد شامل ۱۴ برگه‌ی آزمون زبان فارسی، ۱۴ متن جمله‌نویسی و ساخت‌واژه و ۱۴ متن املا برای هر فرد می‌باشد. خطاهای به دست آمده از پیکره‌ی مورد بحث بر اساس منشأ به دو دسته خطاهای درون‌زبانی (خطاهای ناشی از تداخل زبان مادری) و خطاهای میان‌زبانی (خطاهای پیشرفتی زبان مقصد) دسته‌بندی می‌شوند. و هر دسته براساس فرایندهای جایگزینی نادرست نویسه، کاهش نادرست نقطه و افزایش نادرست دندان به دسته‌های جزئی‌تری تقسیم می‌شوند. جمع کل خطاهای واژه‌ای اردوزبانان مورد بررسی ۹۰ خطا می‌باشد که در این پژوهش بر اساس رویکرد تحلیل خطا مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۳: تحلیل مقابله‌ای نظام واژه‌ای زبان‌های فارسی و اردو

در نظام واجی زبان فارسی ۶ واژه وجود دارد که عبارتند از: /a, e, o, ā, i, u/ ثمره (۱۳۸۳: ۲۸). و در نظام واجی زبان اردو ۱۰ واژه وجود دارد است که عبارتند از:

/a:, i, i:, u, u:, ə, e, e:, o, o:/ در جدول (۱) مقایسه‌ی واژه‌های زبان اردو و فارسی نشان داده شده است.

جدول ۱- مقایسه واژه‌های زبان اردو و فارسی بر اساس مشخصه‌های آوایی آن‌ها

اردو		فارسی	
افراشته پیشین	/i:/ /i/	افراشته پیشین	/i/
میانی پیشین	/e:/ /e/	میانی پیشین	/e/
-	-	افتاده پیشین	/a/
افراشته پسین	/u:/ /u/	افراشته پسین	/u/
میانی پسین	/o:/ /o/	میانی پسین	/o/

افتاده پسین	/a:/	افتاده پسین	/ā /
میانی مرکزی	/ə/	-	-

همان گونه که مشاهده می‌شود زبان اردو شامل واکه‌های /a:/, /u:/, /o:/, /e:/, /i:/, /ə/ است که زبان فارسی فاقد آن‌هاست (میردهقان، ۱۳۸۰: ۶۷). با توجه به جدول واکه‌های زبان فارسی و اردو مشخص است که در مقابل واکه کوتاه /a/ و واکه بلند /ā/ فارسی در اردو واکه‌ای وجود ندارد و از طرفی در مقابل واکه‌های کشیده /a:/ و /e:/ اردو در فارسی واکه‌ی دیده نمی‌شود. همچنین در برابر واکه‌های /o/ و /o:/ کشیده‌ی اردو تنها واکه /o/ فارسی وجود دارد (چه در صورت گفتاری و چه در صورت نوشتاری). در برابر واکه‌های /u:/, /u:/ و /i:/, /i:/ کشیده اردو به ترتیب تنها واکه‌های /u/ و /i/ در فارسی به کار برده می‌شود (میردهقان، ۱۳۸۰: ۱۰۳). همچنین در زبان اردو علاوه بر واکه‌های دهانی، دسته‌ای از واکه‌ها نیز هست که با مشخصه‌ی غنگی (خیشومی) تولید می‌شوند و در زبان فارسی معادلی ندارند. در زمان تولید این گونه واکه‌ها نرم‌کام پایین می‌آید و هوای بیرون رونده از طریق بینی خارج می‌شود (میردهقان، ۲۰۱۰: ۲۰).

۴- مقایسه‌ی نظام الفبایی فارسی و اردو در نگارش واکه‌ها

دو زبان فارسی و اردو از الفبای واحدی در نظام‌های نوشتاری خود استفاده می‌کنند و جهت خطوط نوشتن در هر دو زبان نیز یکسان و از راست به چپ است. به‌طور کلی زبان اردو دارای ۱۰ واکه^۱ و زبان فارسی دارای ۶ واکه است. در جدول (۲) واکه‌ها و نمادهای خطی آن‌ها در دو زبان فارسی و اردو نشان داده می‌شود.

جدول ۲- واکه‌ها و نمادهای خطی آن‌ها در دو زبان فارسی و اردو

مشخصه‌های تولیدی	معادل نمادها در خط		نمادهای آوانگار	
	اردو	فارسی	اردو	فارسی
پیشین بسته کوتاه	ا	ای ی ای ئی	/i/	/i/
پیشین بسته کشیده	ای ی ای ئی	-	/i:/	
پیشین میانی کوتاه	-	اِ اِ	/e/	/e/
پیشین میانی کشیده	اِ اِ	-	/e:/	
پیشین باز کوتاه	-	اَ اَ	-	/a/

۱ البته ۱۰ واکه‌ی زبان اردو به صورت دماغی نیز تولید می‌شوند.

پیشین باز کشیده	آ آ	-	/a:/	
واکه خنثی	آَ هَ	-	/ə/	
پیشین بسته کوتاه	ا	او و و	/u/	/u/
پیشین بسته کشیده	ا - او و	-	/u:/	
پسین میانی	و و	ا - او و	/o/	/o/
پسین متوسط کشیده	او و	-	/o:/	
پسین باز کشیده	-	آ آ		/ā /

همان گونه که از جدول بالا مشاهده می شود که واکه های کوتاه - /a/، - /e/، - /o/ در هر دو زبان به کار برده می شود اما علامت (-) در فارسی معرف آوای /a/ در اردو معرف آوای /ə/، (-) در فارسی معرف /e/ و در اردو معرف /i/ و (-) در فارسی معرف /o/ و در اردو معرف /u/ است. از سوی دیگر برای نشان دادن واکه های /ā/ در فارسی و /a:/ در اردو نمادهای الفبایی یکسانی در خط به کار می رود که عبارتند از آ، ا، ا. همچنین «های غیر ملفوظ» در اردو «زبر» /ə/ است ولی برای زیر در جایگاه پایانی در زبان فارسی اکثراً نویسه ی وجود ندارد. بلکه در خط فارسی «های غیر ملفوظ» در جایگاه پایانی علامت «زیر» /e/ است بنابراین «های» غیر ملفوظ در خط اردو و فارسی بر هم منطبق نیستند. همچنین زبان اردو دارای واکه /e:/ (کشیده) یا به عبارتی یای مجهول است که با نمادهای خطی حروف اے ایے نشان داده می شود اما در فارسی معادلی ندارد و از سویی دیگر آوای /e/ در فارسی به کار می رود که در خط الفبایی با علامت کسره در زیر حروف نشان داده می شود و تطابق صوری با علامت خطی نمایانگر آوای /i/ در اردو دارد. خود صدای /e/ نیز در اردو مشاهده می شود اما نماد خطی برای نشان دادن آن در نوشتار اردو وجود ندارد. علامت املائی زیر یا کسره در اردو معرف صدای /i/ است و از طرفی دیگر آنچه در فارسی با واکه /i/ نشان داده می شود در اردو نشان دهنده ی /i:/ است. همچنین ضمه - در اردو نشان دهنده ی صدای /u/ است و آنچه در فارسی با /u/ آوانگاری می شود در اردو نشان دهنده ی /u:/ (کشیده) است. علاوه بر اختلافات ذکر شده بین واکه های فارسی و اردو، کلیه ی واکه های اردو به صورت غنه ای نیز به کار می روند این مشخصه در خط اردو با استفاده از یک نون بدون نقطه (ن) نشان داده می شود که در اصطلاح الفبایی آن را «نون غنه ای» می نامند (میردهقان ۱۳۸۰: ۱۰۶-۱۰۳) و (۲۰۱۰: ۱۹ و ۱۸).

۵- بررسی و تحلیل خطاهای واکه ای فارسی آموزان اردو زبان

در این قسمت خطاهای واکه ای فارسی آموزان اردو زبان مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت. بنابراین ابتدا خطاهای واکه ای درون زبانی و سپس خطاهای واکه ای میان زبانی و زیر مجموعه های آن ها مورد بررسی و تحلیل

قراری گیرد. شایان ذکر است، از آنجا که در این پژوهش مجالی برای آوردن تمامی خطاهای اردوزبانان تحت بررسی نیست، لذا در هر دسته‌بندی تنها چند خطا برای نمونه آورده خواهد شد.

۱-۵ خطاهای درون‌زبانی (خطاهای ناشی از تداخل زبان مادری)

در این قسمت روند بررسی به این صورت خواهد بود که واکه‌های زبان فارسی مبنا و مرکز قرار گرفته و به این مبحث پرداخته می‌شود که تداخل نظام واکه‌ای و الفبایی زبان مادری فارسی آموزان در یادگیری نوشتار واکه‌های زبان فارسی چگونه بروز کرده است.

۱-۱-۵ خطاهای ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه

در خطاهای درون‌زبانی ناشی از جایگزینی نادرست نویسه، فارسی‌آموز اردوزبان به‌طور نادرست نویسه مربوط به واکه زبان مادری خود را به جای نویسه مربوط به واکه زبان فارسی به‌کار برده است!

در جدول (۳) خطاهای ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه و صورت بازسازی شده‌ی آن‌ها آمده است. جدول ۳- خطاهای ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه و صورت بازسازی شده‌ی آن‌ها

خطا	صورت بازسازی شده
۱- احمد روی <u>صندلی</u> بنشن	۱- احمد روی <u>صندلی</u> <u>بنشین</u>
۲- مثالین	۲- مثالی
۳- <u>چیرا</u> کتاب او قرمز است.	۳- <u>چرا</u> کتاب او قرمز است.
۴- این شلوار <u>سورما</u> ی است.	۴- این شلوار <u>سورمه</u> ای است.
۵- این مدرسه یک <u>کتابخان</u> دارد	۵- این مدرسه یک <u>کتابخانه</u> دارد
۶- آنگاه امام به آن دیگری <u>ایتنا</u> ی ناکرد	۶- آنگاه امام به آن دیگری <u>اعتنا</u> نکرد
۷- بستگانش با چشمانی <u>اشکبار</u> <u>نگیران</u> هل وی بودن.	۷- بستگانش با چشمانی <u>اشکبار</u> <u>نگران</u> هل وی بودن.
۸- <u>مهرم</u> (محروم) <u>بیمانند</u>	۸- <u>محروم</u> <u>بیمانند</u>
۹- <u>هندون</u>	۹- <u>هندو</u>
۱۰- من هر روز <u>دوعا</u> می‌کنم	۱۰- من هر روز <u>دعا</u> می‌کنم
۱۱- <u>اوردک</u>	۱۱- <u>اردک</u>
۱۲- <u>هواییمان</u>	۱۲- <u>هواییمان</u>

ممکن است ظاهر این گونه خطاها به صورت افزایش و یا کاهش نویسه نمود پیدا کند اما در واقع فارسی‌آموز اردوزبان در این نوع از خطاها نویسه واکه زبان خود را به جای نویسه واکه زبان فارسی به کار برده است. و همانگونه که در خطاهای میان‌زبانی نیز خواهیم دید، فارسی‌آموز یکی از نویسه‌های واکه زبان فارسی را به جای نویسه دیگر آن واکه به کار برده است. لذا این گونه خطاها خطاهای ناشی از جایگزینی نادرست نویسه هستند و نه افزایش و یا کاهش نویسه.

۱۳- برادرم شدیداً <u>سرمه</u> خورده است	۱۳- برادرم شدیداً <u>سرما</u> خورده است
۱۴- حسین صبح زود از خواب <u>بیدر</u> می شود.	۱۴- حسین صبح زود از خواب <u>بیدار</u> می شود.

در جدول (۴) نیز آوانگاری خطاهای اردوزبانان و همچنین آوانگاری فارسی آمده است:

ردیف	نگارش فارسی	نگارش اردوزبان	آوانگاری فارسی	آوانگاری اردو
۱	بنشین	بنشن	[benešin]	[benešen]
۲	مثالی	مثالیں	[mesāli]	[mesāl ī:]
۳	چرا	چیرا	[čerā]	[če:rā]
۴	سورمه‌ای	سورمائی	[sormeʔi]	[sorma:ʔi]
۵	کتابخانه	کتابخانے	Ketābḫāne]	[ketābḫāne:]
۶	نکرد	ناکرد	[nakard]	[na:kard]
۷	نگران	نگیران	[negarān]	[negi:rān]
۸	محروم	مهرم	[mahrum]	[mahrom]
۹	هندو	هندوں	[hendu]	[hendū:]
۱۰	دعا	دوعا	[doʔā]	[duʔā]
۱۱	اردک	اوردک	[urdak]	[urdak]
۱۲	هوایما	هوایما	[havāpeymā]	[havāpeymā:]
۱۳	سرما	سرمه	[sarmā]	[sarmə]
۱۴	بیدار	بیدر	[bidār]	[bidər]

خطاها:
همان-
که از

www.Anjomanfarsi.ir

خطاهای جدول فوق مشاهده می‌شود، فارسی آموز اردوزبان در نمونه‌های شماره‌ی ۱ و ۲ برای نشان دادن واکه‌ی /i/ در نوشتار زبان فارسی همان قاعده‌ی زبان اردو را اعمال کرده و به جای نویسه این واکه، به ترتیب نویسه‌های مربوط به واکه /i/ و /o/ کشیده خیشومی زبان خود یعنی زبان خود یعنی (-) Ø (بدون علامت) و «پ» را جایگزین کرده است. در نمونه‌های شماره ۴، ۵ و ۶ به جای نویسه‌های واکه /e/ کشیده و /a: کشیده‌ی زبان فارسی یعنی (-) Ø (بدون علامت) و «ه» بیان حرکت به ترتیب نویسه‌های واکه‌های /e:/ کشیده و /a:/ کشیده‌ی زبان خود یعنی «ای»، «ے» و «ا» را جایگزین کرده است. در نمونه‌های شماره ۶ و ۷ به جای نویسه واکه /a/ زبان فارسی یعنی «-» Ø (بدون علامت)، نویسه‌های واکه‌های /a:/ کشیده و /e:/ کشیده‌ی زبان خود یعنی «ا» و «ای» را جایگزین کرده است. در نمونه‌های شماره ۸ و ۹ به جای نویسه واکه /u/ زبان فارسی یعنی «و»، به ترتیب نویسه‌های واکه‌های /u/ و /ü:/ کشیده خیشومی

بررسی منشأ خطاهای واکه‌ای اردوزبانان سطح مبتدی زبان آموزی در یادگیری نوشتار زبان فارسی / ۵۱۷

زبان خود یعنی «-» Ø (بدون علامت) و «و» را جایگزین کرده‌است. در نمونه‌های شماره ۱۰ و ۱۱ به جای نویسه واکه /o/ زبان فارسی یعنی «-» Ø (بدون علامت)، نویسه واکه /o/ زبان خود یعنی «و» را جایگزین کرده است و در نمونه‌های شماره ۱۲، ۱۳ و ۱۴ به جای نویسه واکه /ā/ زبان فارسی یعنی «ا»، به ترتیب نویسه‌های واکه‌های /ā:/ کشیده‌ی خیشومی و /ə/ میانی متوسط (خشتی) زبان خود یعنی «ا»، «ه» و «-» Ø (بدون علامت) را جایگزین کرده‌است.

نکته: در خطاهای درون زبانی، خطاهای ناشی از فرایند کاهش نادرست نقطه و افزایش نادرست دندان‌ه مشاهده نشده است.

۵-۲ خطاهای میان‌زبانی (خطاهای پیشرفتی زبان مقصد)

در این قسمت نیز روند بررسی به این صورت خواهد بود که واکه‌های زبان فارسی مبنا و مرکز قرار گرفته و به این مبحث پرداخته می‌شود که فارسی‌آموزان اردوزبان چگونه واکه‌های زبان فارسی را در نوشتار نشان داده و به‌کار برده‌اند.

۵-۲-۱ خطاهای ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه

در خطاهای میان‌زبانی ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه، زبان آموز یکی از نویسه‌های یک واکه را به جای نویسه دیگر این واکه که در یافتی دیگر به‌کار می‌رود، جایگزین کرده است و همانگونه که قبلاً نیز اشاره شد این-گونه خطاها نیز ممکن به صورت افزایش و یا کاهش نویسه هم تظاهر یابد. در جدول (۶) نمونه‌هایی از این خطاها به‌همرا صورت بازسازی‌شده‌ی آن‌ها آمده است.

جدول ۶- خطاهای ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه و صورت بازسازی‌شده‌ی آن‌ها

خطا	صورت بازسازی شده
۱- در <u>راسه</u> عمور مردم قرار گرفتی.	۱- در <u>راس</u> عمور مردم قرار گرفتی.
۲- به <u>کشفه</u> چیزهای جدید عشق می ورزید	۲- به <u>کشف</u> چیزهای جدید عشق می ورزید
۳- در <u>تمامه</u> شعونه زندگی بر خدا توکل کن.	۳- در <u>تمام</u> شئون زندگی بر خدا توکل کن.
۴- در <u>تمامه</u> شعونه زندگی بر خدا توکل کن	۴- در <u>تمام</u> شئون زندگی بر خدا توکل کن
۵- آقای محمود <u>فروشنده</u> نیست.	۵- آقای محمود <u>فروشنده</u> نیست.
۶- تو این کشور مردم همه <u>شیع</u> هستند.	۶- تو این کشور مردم همه <u>شیعه</u> هستند.
۷- <u>حوض</u>	۷- <u>حوض</u>
۸- امسال از کشور <u>خدم</u> با هواپیما به ایران مسافرت کردم.	۸- امسال از کشور <u>خودم</u> با هواپیما به ایران مسافرت کردم.

تحلیل خطاها:

همان‌گونه که از جدول فوق مشاهده می‌شود، فارسی‌آموز اردوزبان در ۶ نمونه اول نویسه‌های واکه /e/ زبان فارسی را به جای یکدیگر به‌کار برده‌است. بدین ترتیب که در ۴ نمونه اول، نویسه «ه» بیان حرکت را به جای نویسه «-» Ø (بدون علامت) و در نمونه‌های ۵ و ۶ نویسه «-» Ø (بدون علامت) را با نویسه «ه» بیان حرکت جایگزین

کرده است. در نمونه‌های ۷ و ۸ نیز نویسه «-» Ø (بدون علامت) واکه /o/ زبان فارسی را به جای نویسه «و» این واکه به کار برده است.

۵-۲-۳ خطاهای ناشی از فرایند کاهش نادرست نقطه‌در نویسه‌های واکه‌ها

در خطاهای ناشی از فرایند کاهش نادرست نقطه، فارسی‌آموزان در نگارش نویسه‌ها نقطه گذاری را رعایت نکرده‌اند و این خطاها به صورت حذف نقطه بروز پیدا کرده است. در جدول (۸) نمونه‌هایی از این نوع خطاها به همراه صورت بازسازی شده‌ی آن‌ها آمده است.

جدول ۸- نمونه خطاهای ناشی از فرایند کاهش نادرست نقطه و صورت بازسازی شده‌ی آن‌ها

خطا	صورت بازسازی شده
۱- استاد <u>ضعیف</u>	۱- استاد <u>ضعیف</u>
۲- ما به <u>شیراز</u> رفتیم.	۲- ما به <u>شیراز</u> رفتیم.
۳- برادر شما <u>دیروز</u> <u>مریض</u> بود.	۳- برادر شما <u>دیروز</u> <u>مریض</u> بود.
۴- به <u>تحقیق</u> و کشفه چیزهای ناشناخته عشق می‌ورزید.	۴- به <u>تحقیق</u> و کشفه چیزهای ناشناخته عشق می‌ورزید.

تحلیل خطاها

از میان نویسه‌های واکه‌های زبان فارسی تنها نویسه واکه‌ی /i/ دارای نقطه می‌باشد. اما همان‌طور که در خطاهای موجود در جدول فوق مشهود است، فارسی‌آموز در نگارش نویسه این واکه به‌طور نادرست نقطه‌ها را حذف کرده است. بنابراین این خطاها به صورت کاهش نادرست نقطه بروز پیدا کرده است.

۵-۲-۴ خطاهای ناشی از افزایش نادرست دندان در نویسه‌های مربوط به واکه‌ها

در خطاهای ناشی از فرایند افزایش نادرست دندان، فارسی‌آموزان به‌طور نادرست به تعداد دندان نویسه واکه‌ها افزوده است. در جدول (۹) نمونه‌هایی از این خطاها به همراه صورت بازسازی شده‌ی آن‌ها آمده است. جدول ۹- خطاهای ناشی از فرایند افزایش نادرست دندان و صورت بازسازی شده‌ی آن‌ها

خطا	صورت بازسازی شده
آنجا <u>تبلیغ</u> دین می‌کنم.	آنجا <u>تبلیغ</u> دین می‌کنم.
تو <u>املا</u> و <u>انشا</u> نمی‌نویسی	تو <u>املا</u> و <u>انشا</u> نمی‌نویسی
ما <u>دیروز</u> به باغ میوه رفتیم.	ما <u>دیروز</u> به باغ میوه رفتیم.
ما <u>دیروز</u> به باغ میوه رفتیم.	ما <u>دیروز</u> به باغ میوه رفتیم.

تحلیل خطاها

از میان نویسه‌های مربوط به واکه‌های موجود در زبان فارسی، تنها نویسه‌ی مربوط به واکه‌ی /i/ دارای دندان می‌باشد اما همان‌طور که از خطاهای موجود در جدول فوق مشاهده می‌شود،

اردوزبان فارسی آموز به طور نادرست در نویسه‌ی این واکه دندان زائد به کار برده است.

نتیجه گیری

همانگونه که قبلاً اشاره کردیم، جمع کل خطاهای فارسی آموزان اردوزبان در زمینه یادگیری نوشتار زبان فارسی ۹۰ خطا می باشد. همانگونه که از جدول (۱۰) در زیر مشاهده می شود، جدول ۱۰- جمع کل خطاهای واکه‌ای درون زبانی و میان زبانی اردوزبانان سطح مبتدی زبان آموزی

انواع خطا	تعداد خطا	درصد خطا
خطاهای درون زبانی	۵۹	۰/۶۶
خطاهای میان زبانی	۳۱	۰/۳۴
جمع کل	۹۰	۰/۱۰۰

بیشترین بسامد خطاهای این افراد منشأ درون زبانی دارد یعنی ناشی از زبان مادری آن‌ها می باشد. همچنین همانطور که از جدول (۱۱) مربوط به بسامد خطاهای درون زبانی در زیر مشاهده می شود، جدول ۱۱- بسامد انواع خطاهای درون زبانی

انواع خطاهای درون زبانی	تعداد خطا	درصد خطا
خطاهای ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه	۵۹	۰/۱۰۰
خطاهای ناشی از فرایند کاهش نادرست نقطه	۰	۰
خطاهای ناشی از فرایند افزایش نادرست دندان	۰	۰
جمع کل	۵۹	۰/۱۰۰

تمامی خطاهای درون زبانی، ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه می باشند. در جدول (۱۲) نیز بسامد انواع خطاهای میان زبانی آمده است. جدول ۱۲- بسامد انواع خطاهای واکه‌ای میان زبانی فارسی آموزان سطح مبتدی زبان آموزی

انواع خطاهای میان زبانی	تعداد خطا	درصد خطا
خطاهای ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه	۲۰	۰/۶۵
خطاهای ناشی از فرایند کاهش نادرست نقطه	۶	۰/۱۹
خطاهای ناشی از فرایند افزایش نادرست دندان	۵	۰/۱۶
جمع کل	۳۱	۰/۱۰۰

همانگونه که از جدول فوق مشاهده می شود بیشترین بسامد خطاهای میان زبانی این افراد نیز ناشی از فرایند جایگزینی نادرست نویسه می باشد.

فهرست منابع و مآخذ

منابع فارسی

- احمدوند، احمد. (۱۳۸۹). تجزیه و تحلیل خطاهای نوشتاری فارسی آموزان آلمانی زبان سطح مقدماتی. تهران: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد گروه زبان‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی.
- پروانه‌پریخانی، حسن. (۱۳۸۱). بررسی خطاهای نوشتاری دانش‌آموزان سطح متوسط ترک‌زبان در یادگیری زبان فارسی. تهران: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد گروه زبان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی.
- ثمره، یدالله. (۱۳۸۳). آواشناسی زبان فارسی آواها و ساخت آوایی هجا. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- حلاجی، جواد. (۱۳۷۹). بررسی و شناخت خطاهای املایی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی (پسرانه). اصفهان: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- رجیبی‌زرگامی، مریم. (۱۳۷۹). مشکلات یادگیری نظام واجی زبان آلمانی برای فارسی‌زبانان. تهران: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد گروه زبان‌شناسی دانشگاه تهران.
- کامرانی، عبدالرضا. (۱۳۷۴). بررسی مشکلات آموزش زبان فارسی به کودکان دوزبانه ترک. اصفهان: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- محمدی، عثمان. (۱۳۷۸). بررسی مشکلات کودکان کردزبان در یادگیری زبان فارسی. اصفهان: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- محمودزاده، زهرا. (۱۳۸۰). نقش انتقال در یادگیری ساخت گروه اسمی زبان فرانسوی توسط فارسی‌زبانان. تهران: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد گروه زبان‌شناسی دانشگاه تهران.
- مطبوعی‌بنات، مجید. (۱۳۸۵). بررسی خطاهای نوشتاری زبان‌آموزان سطح مقدماتی انگلیسی‌زبان در یادگیری زبان فارسی. تهران: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی.
- میراسماعیلی، محمود. (۱۳۸۰). بررسی خطاهای زبانی در نوشتار فارسی‌آموزان مازندرانی‌زبان با توجه به سطح متوسط زبان‌آموزی. تهران: پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد گروه زبان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی.
- میردهقان، مهین‌ناز. (۱۳۸۰). آموزش زبان فارسی به اردوزبانان و زبان اردو به فارسی‌زبانان. تهران: انتشارات بین‌المللی الهدی

www.Anjomanfarsi.ir

منابع لاتین

- Keshavarz, M. (۲۰۱۱). *Contrastive Analysis and Error Analysis*. Tehran: Rahnama Press.
- Mirdehghan, M. (۲۰۱۰). "Persian, urdu, and Pashto: A comparative orthographic analysis". Oxford: *Writing Systems Research*, Vol.۲, No.۱. pp:۹-۲۳. Published by Oxford University Press.
- Nikolova-Simic, A. (2010). *L1 interference in the Perception and Production of English Vowels by Arabic Speakers*. Sandiego: PHD thesis, Alhant International University
- Seyyed Hosseini, A. (1994). *A contrastiv study of Persian and Arabic sound systems*. Tehran: Master's Thesis Tarbiat Modarres University.

بررسی منشأ خطاهای واکهای اردو زبانان سطح مبتدی زبان آموزی در یادگیری نوشتار زبان فارسی / ۵۲۱

- Yarmohammadi, L. (۲۰۰۸). *A Contrastive Analysis of Persian and English (Grammar, Vocabulary and Phonology)*. Tehran: Payame Noor University press.
- Ziahosseiny, M. (۲۰۰۹). *Contrastive Analysis of Persian and English and Error Analysis*. Rahnama. Tehran.
- Ziahosseiny, M. (۲۰۰۶). *Questions and Answers on Contrastive Analysis and Error Analysis*. Tehran: Rahnama press.



نخستین همایش آموزش زبان فارسی

[www. Anjomanfarsi.ir](http://www.Anjomanfarsi.ir)